

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ»

З розширенням міжнародних контактів, тісних зв'язків, спільних проєктів та співпраці зростає значення володіння іноземною мовою фахівцями різних спеціальностей. Саме тому увагу дослідників притягують різні аспекти викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах, змістові та організаційні особливості цього процесу. Особливий підхід до проблем освіти на сучасному етапі зумовлює надзвичайну увагу до викладання іноземної мови на різних етапах навчання.

Вивчення іноземної мови на 5 курсі студентами та магістрантами має певні особливості. Назва навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації іноземною мовою» свідчить про зосередження уваги на комунікативному підході і вивченні іноземної мови науково-професійного напрямку, на здійсненні читання й осмислення професійно орієнтованої та загальнонаукової іншомовної літератури, використання її в соціальній та професійній сферах.

Щодо змістової сторони цієї навчальної дисципліни, доцільно використовувати оригінальну автентичну інформацію, пов'язану з історією та розвитком науки та наукових досліджень, з історією розвитку галузі — майбутнім фахом студентів і магістрантів, а також із загальнонауковими темами щодо особливостей мислення, дискусії, допитливості майбутніх вчених, наукових винаходів та відкриттів. Джерелами цієї інформації можуть бути як друковані видання іноземною мовою, так і періодичні видання, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, інформаційна мережа Internet, яка є досить актуальною для самостійної роботи студента, оскільки забезпечує великою кількістю різноманітної інформації, яка може бути цікавою та корисною для фахівців різних спеціальностей. У роботі з Internet викладач, як правило, тільки спрямовує студента чи магістранта щодо пошу-

кової системи, наприклад, або щодо особливостей самого матеріалу, а також забезпечує технологією самостійної роботи з іншомовною інформацією у мережі.

Організація навчального процесу має бути спрямована на ефективне удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності саме на базі науково-технічної професійної інформації, де особливе значення надається комунікативному підходу у навчальному процесі вивчення іноземної мови. Враховуючи ці завдання доцільно використовувати різноманітні дискусії.

Розглядаючи роль дискусії, слід наголосити на її значення як для студентів, так і для викладача. Участь студентів у певному обговоренні показує їх рівень мовленнєвої компетентності, їх інтереси та потреби, допомагає зацікавити їх вивченням предмета, стимулювати активність та пошук нової інформації. Крім цього, дискусія дозволяє студенту оцінити свій рівень мовленнєвої та професійної підготовки, порівняти свої погляди з думками своїх однокурсників, краще запам'ятати проблему, яка обговорюється.

Хоча основні аспекти використання дискусії у навчальному процесі є загальними для різних навчальних дисциплін, застосування дискусії при вивченні іноземної мови матиме свої характерні риси та залежатиме від двох важливих факторів: професійної або загальнокультурної підготовки студента та рівня його мовленнєвої компетентності.

Враховуючи ці особливості дискусії, її можна розглядати як ефективний метод навчання та самокорекції під час вивчення іноземної мови науково-професійного спрямування.

Ретельно розроблена класифікація дискусії надає нам чітку систему, а вона, в свою чергу, допоможе глибше зрозуміти сутність, функції та значення дискусії в навчально-виховному процесі.

Дискусія може характеризуватися відповідно до мети, форми організації, функції, змісту, характеру, тривалості, способу керівництва та кількості учасників.

Відповідно до *мети* ми розрізняємо дискусію як мовленнєву зарядку, дискусію, спрямовану на активізацію знань студентів з певної теми та дискусію, спрямовану на формування умінь практичного застосування знань. За *формою організації* дискусія може бути імпровізацією (мовленнєва зарядка), яка вимагає підготовки під час заняття (спрямовану на активізацію знань студентів з певної теми) та попередньої підготовки (спрямовану на формування умінь практичного застосування знань). Дискусія може виконувати підготовчу, контрольну та рубіжну *функції*. Щодо *змі-*

сту ми розрізняємо загальномовну дискусію, дискусію наукового та професійного спрямування. За *характером* дискусія виступає самостійним, незалежним методом, складовою ділової гри та як завершальний етап презентації проекту. За *тривалістю* ми розрізняємо короткотривалу (протягом певного етапу уроку), середньотривалу (протягом всього заняття) та довготривалу (протягом циклу занять) дискусію. За *способом керівництва* дискусія може бути самостійною, частково-керованою та керованою. За *кількістю учасників* ми розрізняємо парну, групову та колективну дискусію.

Таким чином, враховуючи особливості навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації іноземною мовою» доцільно використовувати дискусії, які сприятимуть підвищенню ефективності навчального процесу та активізації навчальної діяльності студентів і магістрантів університету.

При цьому слід враховувати рівень мовної та мовленнєвої компетентності магістрантів, а також їх потреби та інтереси. Вивчаючи їх думку щодо особливостей викладання іноземної мови науково-професійного спрямування, було проведено анкетування 80 магістрантів ЧНУ природничо-математичних спеціальностей. При створенні анкети нас цікавила думка магістрантів щодо таких аспектів навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації іноземною мовою», як доцільність включення цієї дисципліни у навчальний план магістратури; співвідношення аудиторних занять до самостійної роботи; необхідне спрямування іноземної мови та види мовленнєвої діяльності; доцільність уваги граматичній структурі мови; бажані методи навчання; частотність роботи з періодичними виданнями; доцільність джерел текстів професійного спрямування; бажаний вид рубіжного контролю. Анкетування проводилося на початку та в кінці навчального року з метою порівняння думки до та після вивчення навчальної дисципліни «ОНКІМ».

Як показало проведене дослідження, переважна більшість магістрантів вважають доцільним включення цієї дисципліни у навчальний план магістратури, при цьому на кінець навчального року відсоток респондентів, які висловилися за доцільність зріс (76,2 %—83,3 %). Кількість магістрантів, яка ставила доцільність у залежність від потреб і рівня підготовки магістранта, знизилася у кінці навчального року (21,4 %—16,6 %). Отже, дані факти та відсутність заперечень щодо доцільності включення цієї дисципліни свідчить про усвідомлення магіст-

рантами необхідності вивчення іноземної мови науково-професійного спрямування.

Більшість магістрантів вважають ефективним співвідношення аудиторних занять до самостійних як $2/3$ до $1/3$ (59,5 %—60 %). Співвідношення $1/2$ до $1/2$ вважають ефективним 26,2 % магістрів на початку навчального року та 36,7 % — у кінці. Зростання даного показника можна пояснити, на наш погляд, готовністю деяких магістрантів працювати більше самостійно або їх більшою зайнятістю (5 курс — особисті проблеми, питання працевлаштування тощо). Незначний відсоток респондентів вважає ефективним співвідношення аудиторних занять до самостійних як $1/3$ до $2/3$, у кінці навчального року цей відсоток знизився ще (14,3 %—3,3 %), що свідчить про усвідомлення магістрантами ефективності саме аудиторних занять.

Переважає більшість магістрантів вважає, що їм необхідні знання іноземної мови і загального, і професійного спрямування (61,9 %—76,7 %), що, очевидно, може свідчити про два аспекти: недостатній рівень підготовки щодо загальномовних знань та навичок і (або) усвідомлення необхідності удосконалення знань і умінь General English та ESP, оскільки під час наукової та професійної діяльності виникають ситуації, які потребують щоденного іншомовного спілкування. Незначній кількості магістрантів необхідна тільки іноземна мова професійного спрямування (28,6 %—16,7 %), що показує високий рівень мовної компетентності незначної кількості магістрантів. Їм доцільно давати більше завдань на самостійне опрацювання науково-технічної літератури, творчих завдань, доручати керівні ролі у ділових іграх та коригуючі — презентаціях проєктів. Ті магістранти, які висловилися за загальне спрямування іноземної мови (9,5 % — 6,7 %), або мають низький рівень іншомовної компетентності і неготові до іноземної мови професійного спрямування, або не усвідомлюють значення іноземної мови у фаховій діяльності. У першому випадку їм доцільно відвідувати додаткові курси з іноземної мови, оскільки в рамках навчальної дисципліни не існує можливості працювати з низьким рівнем мовної компетентності. У другому випадку частина магістрантів усвідомила значення ESP протягом навчального року.

Більшість магістрантів вважають, що їм слід удосконалювати всі види мовленнєвої діяльності (61,9 %—43,3 %), при цьому більший відсоток респондентів наголошує на говорінні та аудіюванні

(28,6 %—43,3 %), менший — на читанні та письмі (4,8 %—13,3 %). Це свідчить про потребу удосконалення усного мовлення магістрантів.

Інтереси респондентів на боці усного обговорення загальних та спеціальних проблем (26,2 %—67 %), у порівнянні з читанням та перекладом спеціальних текстів (14,3 %—13,3 %), але переважна більшість магістрантів за обидва види діяльності (66,7 %—80 %), причому в кінці навчального року число прихильників обох видів зростає на фоні значного зростання відсотку за усне обговорення проблем. На наш погляд, це пов'язано з тим, що усні види роботи, як правило, динамічніші та цікавіші.

Переважає більшість магістрантів вважає доцільним приділяти увагу граматичній структурі мови (61,9 %—70 %), усвідомлюючи важливість цього аспекту мови та, очевидно, бажаючи активізувати знання та уміння після декількох років перерви у вивченні іноземної мови. Достатньо помітний відсоток респондентів розглядають цю проблему залежно від потреб та рівня підготовки магістранта (35,7 %—26,7 %), і досить незначний відсоток респондентів не вважають доцільним приділяти увагу цьому аспекту мови (2,4 %—3,3 %), що, можливо, свідчить про їх високий рівень мовної компетентності та достатньої пам'яті.

Щодо методів навчання, то переважна більшість магістрантів віддає перевагу дискусії, «круглому столу» (54,8 %—80 %), що підтверджує перевагу усних видів роботи: обговорень, диспутів, тематичних розмов, а зростання відсотку в кінці навчального року свідчить про однозначно позитивну оцінку цього методу роботи. Презентація проектів знайшла прихильників серед незначної кількості магістрантів (9,5 %—10 %), що може свідчити про складність цього виду роботи для більшої частини магістрантів або неінформованість щодо такого виду роботи.

Слід зауважити, що магістранти досить високо оцінюють роботу з пресою, оскільки значна частина вважає доцільним приділяти їй увагу на кожному занятті (30,9 %—63,3 %) або раз на місяць (50 %—36,7 %). Це свідчить про зацікавленість майбутніх спеціалістів іншомовними науково-фаховими періодичними виданнями.

Переважає більшість магістрантів вважає, що джерелом інформації професійного спрямування може служити як само-

стійний пошук, так і матеріал, підібраний викладачем (57,1 %—66,7 %). Вони виступають за вдале поєднання обох джерел, що є, на нашу думку, найоптимальнішим варіантом, оскільки, викладач підходить до підбору з науково-методичної точки зору, а магістрант краще враховує свої потреби та інтереси, що є важливими факторами мотивації та ефективності навчального процесу.

Якщо на початку року магістранти не впевнені у виді рубіжного контролю, то в кінці року переважна більшість виступає за модульно-рейтинговий контроль (90 %), що свідчить про дійсні переваги цього виду контролю перш за все для самого студента: систематична, послідовна, творча робота протягом семестру високо оцінюється в кінці навчального курсу.

Підсумовуючи результати проведеного анкетування, можна зробити висновки про певні тенденції щодо навчальної діяльності магістрантів у вивченні навчальної дисципліни «ОН-КІМ».

1. Загалом магістранти зацікавлені у вивченні цієї навчальної дисципліни і надають перевагу співпраці з викладачем.

2. Магістранти мають недостатній рівень мовної компетентності, потребують активізації та удосконалення знань, умінь і навичок як у напрямку General English, так і ESP.

3. Усвідомлюючи необхідність займатися всіма видами МД, магістранти надають перевагу усним формам, зокрема, таким методам, як дискусія, «круглий стіл», не виключаючи при цьому роботу з періодичними виданнями.

4. Хоча магістранти звикли до традиційних форм контролю, вони надають перевагу кредитно-модульному контролю.

Література

1. *Бориско Н. Ф.* Общевропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, обучение, оценка. Анализ некоторых аспектов // Ін. мови. — 2005. — №1. — С. 22—25.

2. *Бородіна Г. І.* Комунікативно-орієнтоване навчання іноземній мові у немовному вузі // Ін. мови. — 2005. — №2. — С. 28—30.

3. *Beveridge W. I.* The Art of Scientific Investigation. — London. — P.83—85.

4. *Palmer H. E.* Standard English Reader. — London. — P. 347.